

En stærkere grænseregion

– katalog med resultater fra 10 års dansk-tysk samarbejde
mellem Region Syddanmark og Slesvig-Holsten 2007-2017

- 4 mio. indbyggere – ca. 2,8 mio. i Schleswig-Holstein og ca. 1,2 mio. i Region Syddanmark.
- Ca. 15.000 arbejdstagere pendlede i 2016 på tværs af grænsen.
- 4 seværdigheder på UNESCOs Verdensarvsliste:
Altstadt Lübeck, Jelling Monumenterne, Christiansfeld samt Vadehavet, som strækker sig over Danmark, Tyskland og Holland.
- Ca. 37.000 køretøjer krydser gennemsnitligt den dansk-tyske landfaste grænse dagligt.

Indhold

Introduktion		4
Regional erhvervsudvikling		6
Uddannelse og forskning		10
Mobilitet		13
Kultur og mindretal		15

Introduktion

I 2017 er det 10 år siden, at den første partnerskabsaftale mellem Slesvig-Holsten og Region Syddanmark blev indgået. Aftalen byggede videre på det oprindelige partnerskab mellem delstaten Slesvig-Holsten og det daværende Sønderjyllands Amt, som blev indgået i 2001. Grundlaget for samarbejdet var og er en erkendelse af fælles styrker og interesser samt det potentiale, der ligger i grænseregionen.

Dette katalog beskriver nogle af de resultater, der er blevet opnået i samarbejde med aktørerne i den dansk-tyske grænseregion i det forgangne årti.

Nutidens fredeligere sameksistens skal ses i lyset af grænselandets historie med krig og fred. Da Region Sønderjylland-Slesvig blev grundlagt for 20 år siden, var det tydeligt, at samarbejde hen over grænsen stadig skabte en del debat i grænseregionen. Det har gradvist ændret sig, og i dag er grænseregionen blevet stærkere og mere integreret.

Samarbejdet hen over grænsen synes i stigende grad at være en naturlig del af hverdagen, men det er ikke uden udfordringer. Ofte kan det kræve en længerevarende indsats at nå konkrete resultater, hvilket bl.a. kan hænge sammen med, at mange af de lettilgængelige gevinster heldigvis er blevet høstet. Andre gange passer tandhjulene bare ikke sammen, uanset de gode hensigter på begge sider af grænsen. Og endelig kan der være forhold, som aktørerne i grænseregionen ikke har indflydelse på, og som har betydning for samarbejdet hen over grænsen.

Succeserne vejer heldigvis tungere end tilbageslagene. Det kan i høj grad tilskrives den engagerede indsats fra aktører på begge sider af grænsen. De har bidraget til, at adskillige ideer har udviklet sig til konkrete grænseoverskridende aktiviteter og initiativer i det sidste årti.

Interreg-programmet har været og er et vigtigt instrument i den henseende. Partnerne har støttet sammenlægningen af de forhenværende Interreg 4A-programregioner og derved været med til at skabe den nye, udvidede programregion for Interreg Deutschland-Danmark programmet. Som et resultat heraf er den geografiske, finansielle og strategiske ramme for programmet blevet udvidet, hvilket giver programpartnerne muligheden for at efterspørge større strategiske projekter med en tilsvarende større effekt.

Fotograf: Maria Tuxen Hedegaard.

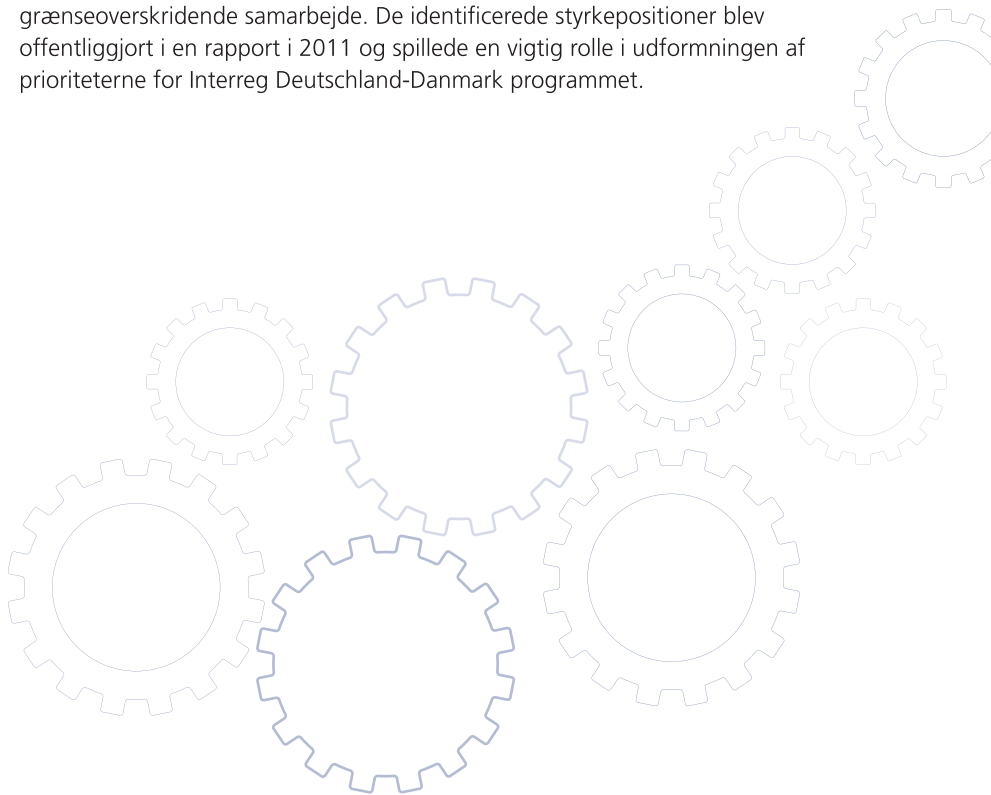
I et endnu bredere perspektiv suppleres de regionale samarbejder af andre bilaterale og europæiske samarbejdsstrukturer såsom Jyllandskorridoren (inklusiv Hamborg og resten af Vestdanmark), Nordsøregionen, Femern Bælt-regionen og Østersøområdet.

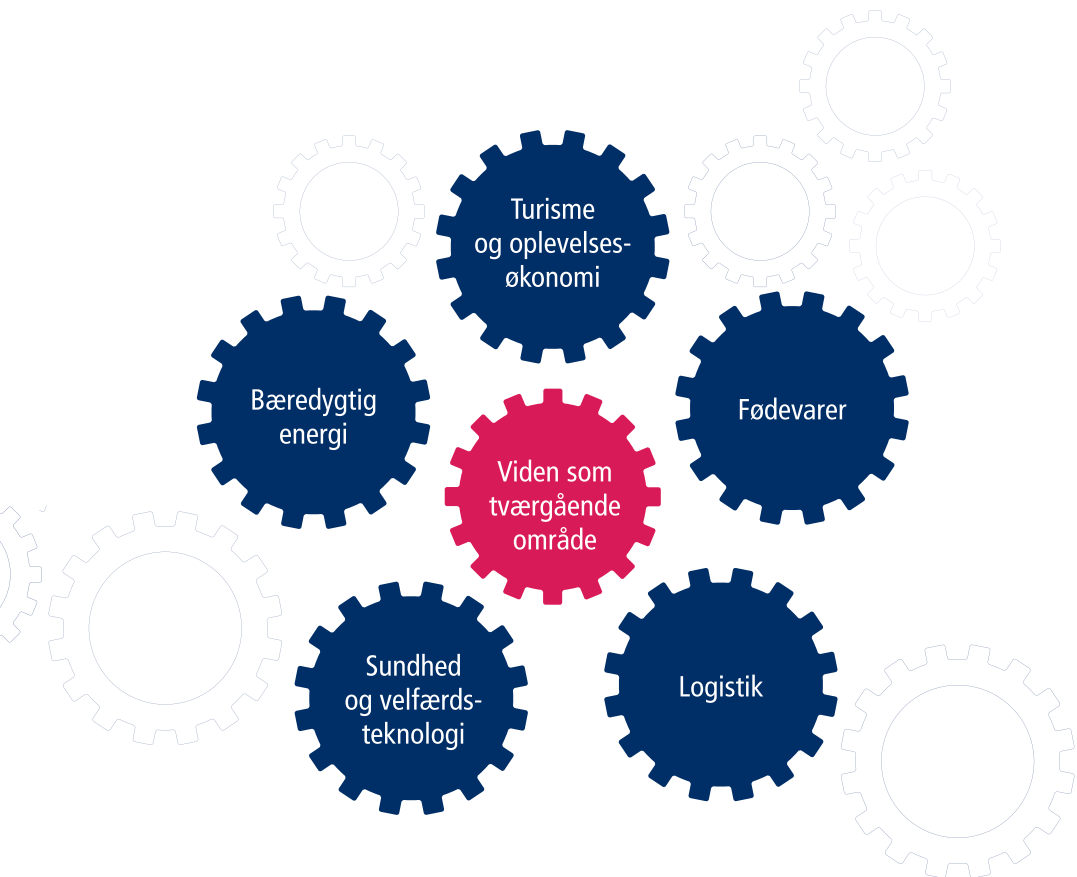
Med underskrivelsen af en fornyet partnerskabsaftale i 2017 bekræfter delstaten Slesvig-Holsten og Region Syddanmark deres engagement i at styrke samarbejdet i grænseregionen. De er også enige om en fælles strategisk tilgang til det politiske samarbejde inden for det erhvervspolitiske og kulturelle område samt inden for mobilitet, uddannelse og anvendt forskning. Inden for disse indsatsområder forventes flere initiativer og projekter gennemført fremadrettet, som det også fremgår af årsplanen for samarbejdet 2017-2018.

Regional erhvervsudvikling

Analyse: Fælles styrkepositioner

At udvikle regionen fra "bare" at være en grænseregion til at blive en vækst-region var den overordnede vision, som Interreg-projektet Vækstcentret havde fokus på. Ved at kigge på rammebetingelser, økonomiske strukturer, tidligere analyser og udviklingsstrategier identificerede projektet styrkepositioner i Syddanmark og det nordlige Slesvig-Holsten. Analysen pegede på adskillige områder med fælles styrker, mere konkret bæredygtig energi, logistik, sundheds- og velfærdsteknologi, turisme og oplevelsesøkonomi, fødevarer samt til sidst det tværgående område viden (se figur). Hensigten med at kaste lys på fælles styrkepositioner var at inspirere til videndeling og fælles aktiviteter for at frigøre potentialet i regionen yderligere og derved sikre rammebetingelserne for grænseoverskridende samarbejde. De identificerede styrkepositioner blev offentliggjort i en rapport i 2011 og spillede en vigtig rolle i udformningen af prioriteterne for Interreg Deutschland-Danmark programmet.

Regional erhvervsudvikling

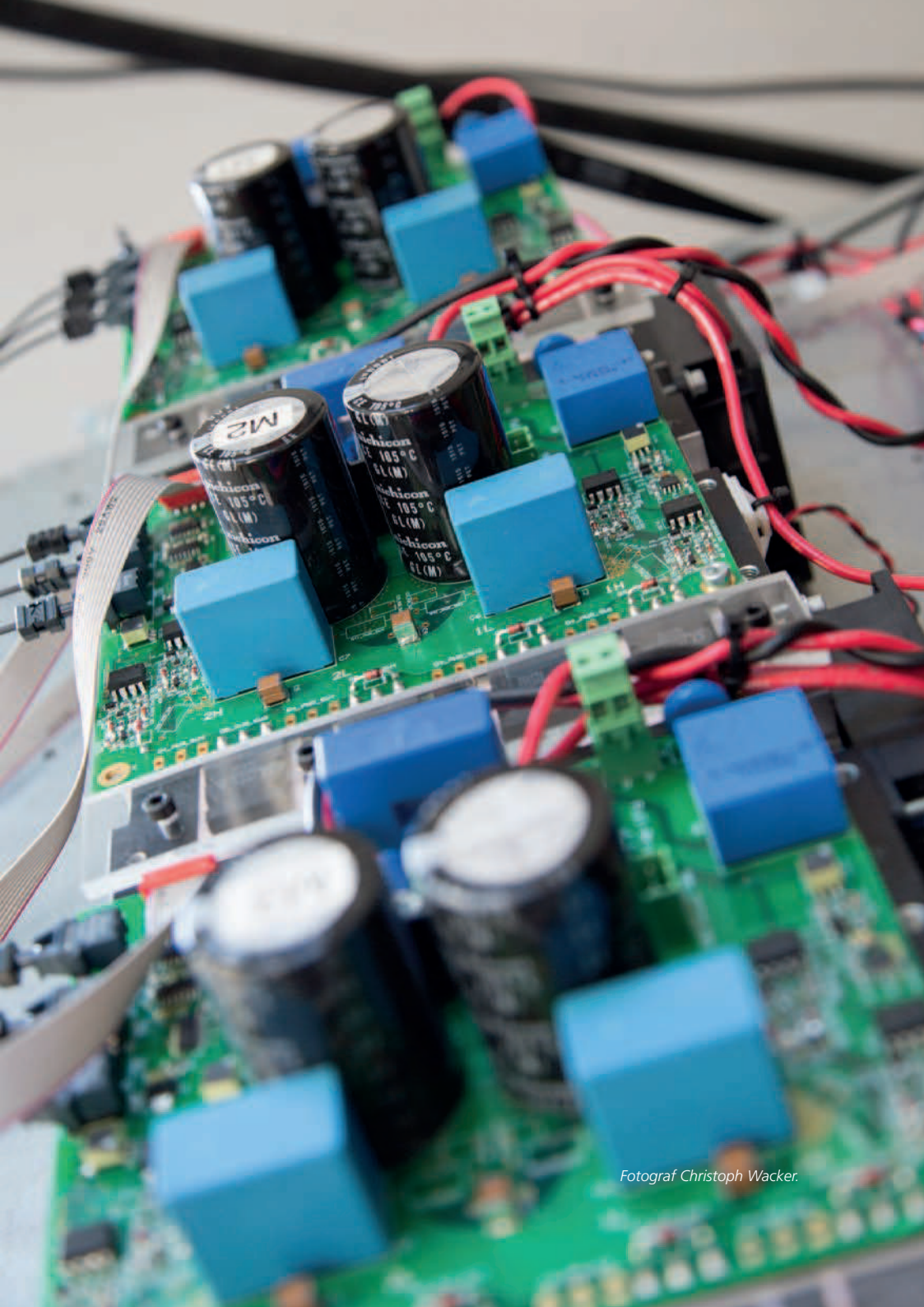
Udvikling af grænseoverskridende klyngeorganisationer

Erhvervsudvikling er af stor betydning for Region Syddanmark og delstaten Slesvig-Holsten. Konklusionerne fra adskillige analyser af aktiviteter og potentiale på erhvervsområdet i grænseregionen har skabt et udgangspunkt for at understøtte erhvervmæssigt samarbejde og integration i regionen. Således understøttes udviklingen af flere grænseoverskridende klynger løbende af partnerne inden for forskellige områder som bæredygtig energi, transport, logistik osv.

Et eksempel herpå er den grænseoverskridende klynge for bæredygtig energi, FURGY Clean Innovation. Mange virksomheder inden for bæredygtig energi er spredt ud over grænseregionen, hvilket gør bæredygtig energi til en klar styrkeposition. Øget samarbejde hen over grænsen har derfor et betydeligt potentiale. For at gribe denne mulighed støtter Interreg-projektet FURGY Clean Innovation udviklingen af en klynge, som gør det nemmere for virksomhederne i grænseregionen at deltage i innovationsprocesser på tværs af grænsen.

Et andet Interreg-projekt, PE:Region, har som formål at sikre virksomhederne i grænseregionen en førende rolle inden for udviklingen og produktionen af innovative effektelektroniske komponenter og systemer. Projektets mål er at fremme de grænseoverskridende muligheder med opbygningen af fælles dansk-tysk kompetencer, netværk og kendskab samt at understøtte forretningsudviklingen.

Et tredje eksempel er projektet "Strategic Transnational Cluster Cooperation – Unlocking the potential for regional innovation", som modtog støtte fra Interreg-programmet for Nordsøregionen i 2016. Projektet er et resultat af samarbejdet i Jyllandskorridoren og har til formål at styrke det politiske og klyngebaserede samarbejde mellem partnerne i Jyllandskorridorsamarbejdet. Projektet fokuserer på erhvervsudvikling, innovation og internationalisering af energi-klynger – inklusiv implementeringen af regionale innovations- og internationaliseringsstrategier til at fremme disse områder.

Fotograf Christoph Wacker.

Uddannelse og forskning

Samarbejde om videregående uddannelser og forskning i grænseregionen

Samarbejde mellem universiteter og videregående uddannelsesinstitutioner i regionen har været et hovedfokus siden underskrivelsen af den første partnerskabsaftale for 10 år siden. I mellemtiden er to Interreg-projekter "Videnregion/Wissensregion I" og "Videnregion/Wissensregion II" blevet gennemført. I dag finder samarbejdet på dette område sted på Ph.D. og forskningsniveau samt inden for udvalgte videregående uddannelser – med uddannelsen "MSc in Business, Language and Culture" på universiteterne i Flensburg og Sønderborg som rollemodel.

Grænseoverskridende studier

Grænseoverskridende studieprogrammer er et andet eksempel på samarbejde inden for videregående uddannelser. For eksempel tilbyder Syddansk Universitet (SDU) og Hochschule Flensburg i fællesskab muligheden for at gennemføre et grænseoverskridende studie inden for ingeniørvidenskab. Studerende kan kombinere bachelorstudier ved Hochschule Flensburg med kandidatuddannelser på SDU. Ud over uddannelserne skal de studerende gennemføre projekter og afsluttende opgaver med en stærk regional vinkel. På denne måde kan de studerende få et ekstra diplom i forbindelse med deres grænseoverskridende studier. Et diplom, som virksomhederne i regionen udviser stor interesse i, og som tilbyder højt kvalificeret arbejdskraft en tidlig kontakt til lokale arbejdsgivere. I 2015 blev det første grænseoverskridende diplom tildelt en studerende, som afsluttede en bachelor på Hochschule Flensburg og en kandidatuddannelse på SDU.

Dansk-tysk regionalt uddannelsesstopmøde

Engagement fra nationalt niveau kan også bidrage positivt til udviklingen af videregående uddannelse i en grænseoverskridende sammenhæng. Sammen med det danske uddannelses- og forskningsministerium var partnerne vært for det første dansk-tyske regionale uddannelsesstopmøde i grænseregionen i sommeren 2016 med henblik på at skabe en stærk ramme for uddannelsesinstitutionerne. Dette gav nøgleinteressenterne endnu en platform til at videreudvikle samarbejdet, og topmødet har efterfølgende ført til samarbejdsprojekter mellem højere uddannelsesinstitutioner. Fremover vil området grænseoverskridende anvendt forskning ligeledes blive adresseret.

Uddannelse og forskning

Styrkelse af grænseoverskridende erhvervsuddannelsestilbud i projektet STaRforCE

Det nordlige Tyskland mangler lærlinge – nogle danske elever på erhvervsuddannelserne mangler praktikpladser. Denne udfordring – og på samme tid mulighed – blev taget op af Industri- og Handelskammeret i Flensborg, der søgte om Interreg-midler til udviklingen af en model, der gør det muligt for danske elever at tage i praktik i Tyskland og dermed opnå kompetencer og eksamensbeviser, der er gyldige på begge sider af grænsen. Derudover har projekt "STaRforCE" til hensigt at udvikle fælles erhvervsuddannelsesmodeller, der integrerer de to erhvervsuddannelsessystemer i Danmark og Tyskland, hvilket medfører en dobbeltuddannelse, der anerkendes på både det danske og det tyske arbejdsmarked.

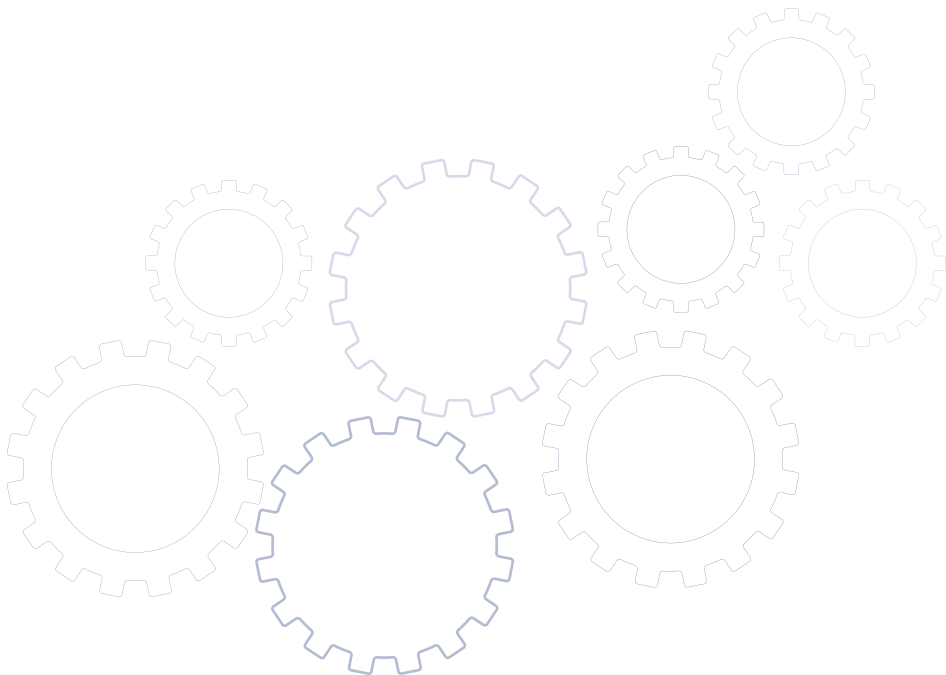
Copyright: IHK Flensburg/Jessica Stotz.

Uddannelse og forskning

Samarbejde på området Life Sciences / Sundheds- og velfærdsinnovation

Succesfulde dansk-tyske projekter såsom "HANC", "ROBIN", "BoneBank", "CellTom", "Prometheus" og "DEMANTEC" har vist evne og vilje til at samarbejde hen over grænsen blandt universiteter, hospitaler og klynger. På trods af forskellige strukturer i sundhedssektorerne har de mange projektpartnere overvundet denne barriere og fokuserer i stedet på de fælles fordele ved at samarbejde. Med økonomisk støtte fra programmerne "Interreg 4A Syddanmark-Schleswig-K.E.R.N." og "Interreg Deutschland-Danmark" har projekterne vist, at understøttelsen af bæredygtig forskning og innovationsnetværk hen over grænsen kan løfte resultaterne op på et nyt niveau.

Mobilitet

Nedbrydning af mobilitetsbarrierer

Det er og forbliver en prioritet for Region Syddanmark og delstaten Slesvig-Holsten at give danskere og tyskere uhindret og fleksibel adgang til at bo og arbejde på forskellige sider af grænsen. Partnerne støtter løbende, at mobilitetsbarrierer bliver nedbrudt på forskellige måder, for eksempel ved at understøtte servicetilbuddet "Infocenter Grænse/Grenze", som stiller information om emner såsom skattelovgivning, social sikring, og pension til rådighed for grænsependlere. I 2012 offentliggjorde Interreg-projektet "Pontifex" en rapport, der kortlagde mobilitetsbarriererne på det dansk-tyske arbejdsmarked og fremsatte løsningsforslag til nedbrydning af de identificerede barrierer, hvor det var muligt. Emnet har partnernes fortsatte opmærksomhed i forsøget på at skabe et grænseoverskridende arbejdsmarked.

Understøttelse af den grænseoverskridende mobilitet

Flensborg By, Region Syddanmark, Aabenraa og NAH.SH (Slesvig-Holstens lokale transportnetværk) bestilte i fællesskab analysen "Grænsebanegårdsanalyse" med blandt andet ambitionen om at opnå hurtigere langdistance togforbindelser mellem Odense/Aarhus og Hamborg. Analysen blev offentliggjort i 2016 og fokuserede på mulige placeringer af en ny banegård i grænseregionen samt foreslog for eksempel en ny placering uden for Flensborg centrum. Selvom byrådet i Flensborg siden har besluttet at fokusere på den eksisterende banegård i centrum af Flensborg, vil visionen om en fælles dansk-tysk grænsebanegård tæt på Flensborg fortsat være et punkt på den dansk-tyske transportkommissions dagsorden.

Mobilitet

Behandling af danske kræftpatienter i Slesvig-Holsten

Siden 2007 har Region Syddanmark, og før det Sønderjyllands Amt, haft en aftale med St. Franziskus Hospital i Flensborg om behandling af danske kræftpatienter med stråleterapi. Op til 300 danske patienter har på årlig basis benyttet sig af tilbuddet om at blive behandlet i Flensborg. Aftalen blev forlænget i 2012, men udløb i 2016 uden at blive forlænget på grund af besparelser i Region Syddanmark. Derudover har sygehusene i Region Syddanmark ikke længere mangel på kapacitet til strålebehandling, hvilket i første omgang var en af hovedårsagerne bag samarbejdet.

Fælles bekæmpelse af kræft

Udviklingen i kræftbehandling og -forskning har bevæget sig i en positiv retning i de senere år, og kræftpatienter lever nu længere, end det hidtil har været tilfældet, men behovet for at forbedre kræftbehandlingen stopper ikke. Dette gælder også for den dansk-tyske region. Interreg-projektet InnoCan arbejder på at forbedre, forenkle og forkorte kræftbehandlingen for patienterne. Projektet fokuserer blandt andet på at udvikle kortere og mere skånsomme behandlinger med færre bivirkninger uden at gå på kompromis med effekten af den oprindelige behandling. Samarbejdet mellem universitetsklinikker på begge sider af grænsen åbner op for nye og unikke muligheder inden for klinisk kræftforskning.

Beredskabssamarbejde

Partnerne har flere samarbejder inden for beredskabssektoren i grænseregionen. I mange år har borgerne i Syddanmark fået hjælp fra tyske ambulancer, når disse kunne nå frem hurtigere end danske. Endvidere er den grænseoverskridende helikopterredningstjeneste mellem Danmark og Tyskland, med en akutlægehelikopter i Nibøl, bemanded med læger og reddere fra både Danmark og Tyskland. For at forbedre beredskabssamarbejdet yderligere, er Interreg-projektet "Beredskab uden Grænser 2.0" blevet søsat i 2017. Projektet har til hensigt at forbedre beredskabssamarbejdet mellem myndighederne på tværs af grænsen, så borgerne i Slesvig-Holsten og Region Syddanmark kan modtage den hurtigste og mest kvalificerede hjælp i nødstilfælde, hvor deres liv, ejendom eller miljøet er truet, uanset hvilken side af grænsen, der sender hjælp.

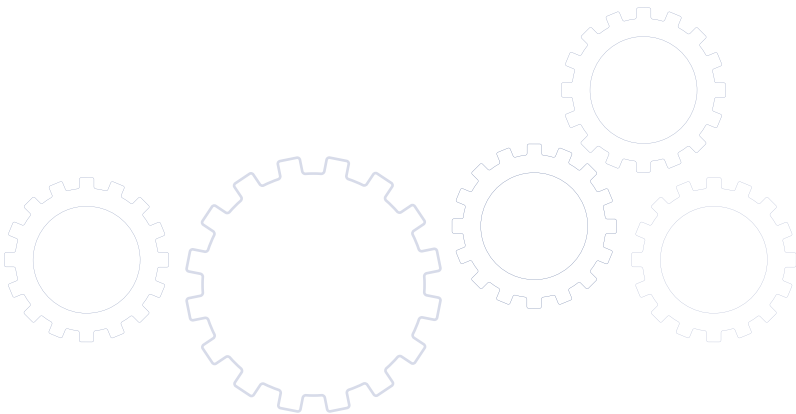
Kultur og mindretal

Grænsenært kultursamarbejde

Skabelsen af en fælles kulturel forståelse hen over grænsen er vigtig i sig selv og hjælper også med at fremme samarbejde på andre områder. På den baggrund er partnerne enige om, at det er vigtigt at støtte op om kulturlivet i grænseregionen, og har derfor understøttet Interreg-projekterne KulturBro (2008-2011), KulturDialog (2010-2014) og KursKultur (2015-2019). Projekternes formål er at forbedre den interkulturelle forståelse mellem danskere og tyskere ved at iværksætte mellempoplelige aktiviteter og støtte mikroprojekter på områder såsom kultur, børn og unge, sport og sprog.

Kulturaftale Sønderjylland-Schleswig

Kultur er en vigtig ingrediens i opretholdelsen af grænseregionen som et attraktivt mål for bosætning, arbejde eller ferie. I anerkendelse heraf blev Kulturaftalen Sønderjylland-Schleswig i 2013 indgået af de grænsenære kommuner, byer og kredse, det danske kulturministerium, delstaten Slesvig-Holsten og Region Syddanmark. Formålet med aftalen er at skabe et fælles dansk-tysk kulturrum og kulturel identitet ved at sikre en bred vifte af kulturelle aktiviteter af høj kvalitet tæt på borgerne i grænseregionen. Kulturaftalen Sønderjylland-Schleswig er den første af sin slags i Europa og er for andre grænseregioner et eksempel på fredelig sameksistens og samarbejde mellem regioner, der tidligere lå i krig. I februar 2017 blev Kulturaftalen fornyet indtil 2020.

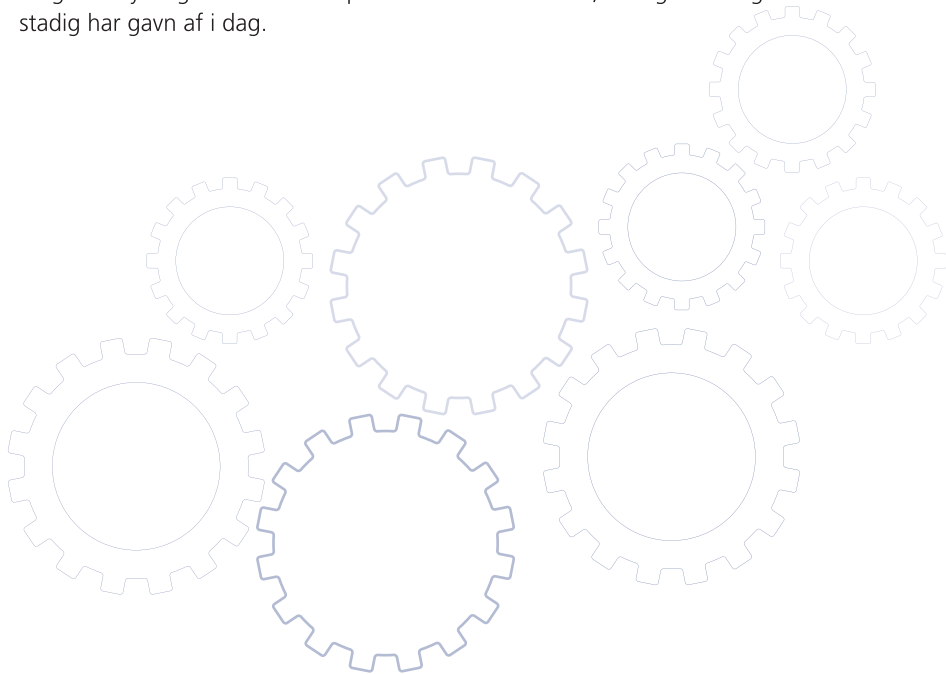

Kultur og mindretal

Sønderborgs kandidatur til Europæisk Kulturhovedstad 2017

Det var Danmarks tur til at være værtsland for den Europæiske Kulturhovedstad i 2017. Som bekendt blev Aarhus valgt som Europæisk Kulturhovedstad, men ikke uden konkurrence – Sønderborg var også en officiel kandidat i det tætte løb om titlen. Inden for rammerne af et Interreg-projekt afgav Sønderborg et bemærkelsesværdigt bud med et tydeligt grænseoverskridende perspektiv, der fremhævede byens unikke geografiske placering i grænseregionen.

Region Syddanmark og delstaten Slesvig-Holsten så også muligheden for at understøtte væksten i hele grænseregionen og engagerede sig derfor i processen og forpligtede sig til at yde væsentlige økonomiske bidrag til projektet, hvis Sønderborg vandt titlen. Selvom Aarhus sejrede, har Sønderborgs kandidatur haft mange positive effekter i grænseregionen. Det har skabt succesrigt grænseoverskridende samarbejde, nye netværk, nye projektideer, stimuleret den kulturelle infrastruktur og stoltheden i regionen og gav anledning til betydelig international opmærksomhed. Effekter, som grænseregionen stadig har gavn af i dag.

Kultur og mindretal

“Dybbøl/Düppel 2014” – en fælles dansk-tysk markering

Det fælles initiativ “Dybbøl/Düppel 2014” er et eksempel på udviklingen i den dansk-tyske grænseregion – fra konflikt og krig til nutidens fredelige sameksistens, samarbejde og fælles udvikling og vækst. I fællesskab skabte partnerne et Interreg-projekt, og Region Syddanmark førte an i koordineringen af den fælles dansk-tyske markering af 150-året for Slaget ved Dybbøl i 1864 med den officielle markering på Dybbøl Banke den 18. april 2014 som højdepunktet. 15.000 mennesker deltog i arrangementet, som også blev besøgt af medlemmer af den danske kongefamilie, ministre fra begge sider af grænsen samt ambassadører fra en række lande. I løbet af 2014 viste en række fælles dansk-tyske projekter med fokus på kultur, virksomheder og ungdom tydeligt, hvor langt regionen er kommet i de forgangne år. Også mindretallene på begge sider af grænsen deltog aktivt i markeringen, og deres deltagelse ved denne lejlighed tjener som et eksempel på deres vigtige rolle som kulturelle brobyggere i grænseregionen.

Fotograf: Maria Tuxen Hedegaard.

Dette katalog præsenteres i forbindelse med 10-året for samarbejdet mellem delstaten Slesvig-Holsten og Region Syddanmark og underskrivelsen af fornyet aftale om partnerskab den 21. marts 2017.

Stor tak til de mange aktører i den dansk-tyske region for den dedikerede indsats i samarbejdet på tværs af grænsen.

